

I

Prin radio. Ora 6.10. De la Toulouse către escale: Curierul Franța-America de Sud părăsește Toulouse ora 5.45 stop.

Un cer limpede ca apa scâldea stelele și le dezvăluia. Apoi venea noaptea. Sahara se desfășura după după sub lumina lunii. Peste frunțile noastre, acea lumină de lampă care nu dă la iveală obiectele, ci parcă le alcătuiește, hrănind cu o materie delicată fiecare lucru. Sub pașii noștri înăbușiți se întindea măreția unui nisip dens. Iar noi mergeam cu capul gol, eliberați de povara soarelui. Noaptea: ca un sălaș...

Dar cum puteam crede că avem parte de liniște? Alizeele alunecau neconținut spre sud. Se prelingeau pe deasupra plajei cu un fâșâit de mătase. Nu mai erau vânturile acelea din Europa care se învârtesc, care se retrag: se instalaseră deasupra noastră ca deasupra unui rapid în mers. Uneori, noaptea, ne loveau, atât de violent, încât ne sprijineam de ele, cu fața spre nord, cu senzația că suntem luați pe sus, că urcăm de-a lungul lor către o țintă nedeslușită. Câtă grabă, câtă neliniște!

Soarele își urma drumul lui, aducea înapoi ziua. Maurii se agitau prea puțin. Cei care se aventurau până la fortul spaniol gesticulau, purtându-și puștile ca pe niște jucării. Aceasta era Sahara văzută din culise: triburile

– Apoi până la Valencia vei găsi întotdeauna terenuri de urgență; le subliniezi cu creionul roșu. În lipsă de ceva mai bun, aterizează în albiile râurilor secate.

Bernis retrăia atmosfera de colegiu sub abajurul verde al lămpii, în fața hărților desfășurate. Însă, din fiecare punct al solului, profesorul lui de azi îi desprindea un secret viu. Țările necunoscute nu mai dădeau la iveală cifre moarte, ci câmpuri adevărate cu flori – unde, tocmai, e bine să nu te încrezi în copacul ăsta – plaje adevărate cu nisip – unde, spre seară, trebuie să te ferești de pescari.

Deja știai, Jacques Bernis, că nu vom cunoaște niciodată Granada sau Almeria, nici Alhambra și nici moscheile, ci doar un pârâu, un portocal, destăinuirile lor cele mai umile.

– Ascultă-mă, așadar: dacă e frumos aici, o ții drept înainte. Dar dacă e vreme proastă, dacă zbori la mică înălțime, apeși spre stânga, o iei spre valea asta.

- O iau spre valea asta.
- Ajungi la mare, mai târziu, prin trecătoarea asta.
- Ajung la mare prin trecătoarea asta.
- Și ai grijă de motor: faleza e abruptă și sunt stânci.
- Și dacă mă lasă baltă?
- Te descurci.

Iar Bernis zâmbea: piloții tineri au ceva romanesc. Trece o stâncă, precum o aruncătură de praștie, și-l doboară. Aleargă un copil, dar o mână îl oprește punându-i-se pe frunte și-l răstoarnă...

- Ba nu, bătrâne, ba nu! Ne descurcăm.

Iar Bernis era mândru de lecția asta: copilăria sa nu reținuse din *Eneida* nici măcar un singur secret care să-l ferească de moarte. Degetul profesorului pe harta Spaniei nu era degetul unui descoperitor de izvoare și nu dădea la iveală nici comori, nici capcane, și nici n-o atingea pe păstorita aceea de pe pajiște.

Ce atmosferă blândă răspândea azi lampa aceea din care curgea o lumină uleioasă. Firicelul de ulei care asigură calmul pe mare. Afară sufla vântul. Camera era cu adevărat o insuliță în lume precum un han pentru marinari.

– Un păhărel de Porto?

– Desigur...

Camera de pilot, han nesigur, adesea era nevoie să te reconstruim. Compania ne înștiința în ajun, seara: „Pilotul X e afectat în Senegal... În America...” Trebuia atunci, chiar în cursul nopții, să-ți desfăci legăturile, să-ți bați în cuie capacele lăzilor, să-ți dezgolești camera de tine însuți, de fotografii, de cărți și s-o lași în urmă, mai puțin marcată de prezența ta decât de aceea a unei fantome. Trebuia uneori, chiar în cursul nopții, să deznozi două brațe, să istovești puterile unei fete, nu s-o faci să asculte de rațiune, nu, doar toate se îndărătnicesc, ci s-o oste-nești, iar spre ora trei dimineața s-o așezi ușurel în somn, supusă, nu în fața plecării, ci în fața propriei dureri, și să-ți spui: iat-o că acceptă, plânge.

Oare ce-ai învățat mai târziu străbătând lumea, Jacques Bernis? Să zbori? Înaintezi lent, scobindu-ți drumul printr-un cristal dur. Orașele își iau treptat locul unuia altuia, e nevoie să aterizezi ca să prinzi acolo contur. Acum știi că aceste bogății sunt doar oferite, apoi șterse, spălate de ore ca de apa mării. Dar, la întoarcerea din primele tale călătorii, ce fel de bărbat credeai că ai devenit și pentru ce dorința asta de a-l confrunța cu fantoma unui ștrengar afectuos? Încă de la prima ta permisiune m-ai târât la colegiu: din Sahara, Bernis, unde îți aștept trecerea, îmi amintesc cu melancolie de vizita aceea făcută copilăriei noastre.

O vilă albă între pini, o fereastră se lumina, apoi o alta. Îmi spuneai: „Iată odaia de studiu unde ne scriam cele dintâi poeme...”

Veneam de foarte departe. Mantalele noastre grele acopereau lumea, iar sufletele noastre de călători vegheau înlăuntrul nostru. Ajungeam în orașele necunoscute, cu fălcile încleștate, cu mâinile vârâte în mănuși, la adăpost. Mulțimile curgeau peste noi fără să ne atingă. Păstram, pentru orașele îmblânzite, pantalonul de flanelă albă și bluza de tenis. Pentru Casablanca, pentru Dakar. La Tanger mergeam cu capul descoperit; nu aveam nevoie de armură în orașelul acela adormit.

Ne întorceam zdraveni, sprijinindu-ne pe mușchi de bărbat. Luptaserăm, suferiserăm, străbătuserăm pământuri nemărginite, iubiserăm câteva femei, ne jucaserăm uneori cu moartea dând cu banul, pur și simplu pentru a lepăda teama aceea care ne dominase copilăria cu pedepse scrise și reținerea la școală, pentru a asista invulnerabili la citirea notelor sâmbăta seara.

S-a auzit în vestibul un șușotit, au urmat niște chemări, apoi s-a produs zarva grăbită a unor bătrâni. Veneau, înveșmântați în lumina aurie a lămpilor, cu chipuri ca de pergament, dar cu ochi atât de limpezi: veseli, fermecători. Și, dintr-odată, am priceput că ei știau deja că noi eram făcuți dintr-o altă materie: foștii elevi au obiceiul să vină înapoi călcând cu pasul apăsător al celui care își ia revanșa.

Căci nu se mirau de strângerea robustă a mâinii mele, nici de căutătura directă a lui Jacques Bernis, ne-au tratat fără tranziție, ca pe niște bărbați, au dat fuga să aducă o sticlă de vin vechi de Samos de care nu ne pomeniseră niciodată nimic.

Ne-am instalat pentru masa de seară. Se strângeau sub abajur precum țărani în jurul focului, și am aflat că erau șubrezi.

Erau șubrezi fiindcă deveneau indulgenți, fiindcă le-nea noastră de odinioară, care trebuia să ne ducă la viciu,

la mizerie, nu mai era acum decât un cusur copilăresc, zâmbeau chiar la gândul ăsta; fiindcă orgoliul nostru, pe care ne îndemnau să-l învingem cu atâta elan, în seara asta îl lăudau, numindu-l nobil. Aveam chiar mărturisiri în acest sens din partea profesorului de filozofie.

Descartes își fundamentase poate sistemul pe un raționament eronat, Pascal... Pascal era crud. Și el își încheia viața fără să rezolve, în pofida atâtor strădanii, vechea problemă a libertății umane. Iar el, care ne apăra din toate puterile împotriva determinismului, împotriva lui Taine, el, care nu vedea dușman mai mare în viață ca Nietzsche pentru niște copii care termină colegiul, ne mărturisea afecțiuni vinovate. Nietzsche... Nietzsche însuși îl tulbura. Cât despre realitatea materiei... Nu mai știa, se frământa... Atunci au început să ne pună întrebări. Ieșiserăm din casa aceea călduță în marea furtună a vieții, eram datori să le povestim cum e cu adevărat vremea pe pământ. Dacă într-adevăr bărbatul care iubește o femeie devine robul ei ca Pirus sau călăul ei ca Nero. Dacă într-adevăr Africa dimpreună cu singurătățile ei și cu cerul ei albastru corespund celor învățate de profesorul de geografie. (Cum e cu struții care închid ochii pentru a se proteja?) Jacques Bernis ceda un pic fiindcă posedea mari taine, dar profesorii izbutiseră să i le șterpelească.

Au vrut să afle de la el cum e cu beția acțiunii, cum duduie motorul, și să-l audă spunând că nu ne mai era de ajuns, pentru a fi fericiți, să tundem, ca ei, tufele detrandafiri, la căderea serii. Era acum rândul lui să explice pe Lucrețiu sau Ecleziastul și să dea sfaturi. Tot astfel Bernis îi informa, la tanc, de câte alimente și apă e nevoie ca să nu mori de sete dacă ai pană de avion în deșert. Bernis le arunca în grabă ultimele sfaturi: secretele care îl scapă pe pilot de mauri, reflexele care-l scapă pe pilot de foc. Și

iată că dădeau din cap, încă preocupați, deja siguri și totodată mândri că dăduseră drumul în lume acestor forțe noi. Pe acei eroi pe care îi celebraseră dintotdeauna îi atingeau în sfârșit cu degetul, iar acum, când în fine îi cunoscuseră, puteau muri împăcați. Au vorbit despre Iulius Cezar copil.

Dar, de teamă că îi vom întrista, le-am povestit despre decepțiile și gustul amar al odihnei de după acțiunea inutilă. Și, cum cel mai bătrân visa, ceea ce ne-a îndurerat, le-am spus în ce măsură singurul adevăr este poate pacea cărților. Însă profesorii știau deja acest lucru. Experiența lor era crudă fiindcă ei predau oamenilor istoria.

„De ce v-ați întors în țară?” Bernis nu le răspundea, dar bătrânii dascăli aveau știința sufletelor și, făcând cu ochiul, se gândeau la dragoste...

IV

Pământul, văzut de sus, părea gol și mort; avionul coboară: pământul se înveșmântează. Pădurile îl împodobesc din nou, văile, colinele îi imprimă o mișcare de talaz: pământul respiră. Un munte pe care-l survolează, piept de uriaș culcat, se umflă aproape până la el.

Tot mai aproape acum, ca torentul pe sub un pod, cursul lucrurilor se accelerează. E vâlmășagul acelei lumi uniforme. Arbori, case, sate se despart de o zare netedă, sunt mânite în urma lui în derivă.

Terenul din Alicante urcă, se răstoarnă, se așază, roțile îl ating, se apropie de el ca de un laminor, se ascut la atingerea lui...

Bernis coboară din carlingă, cu picioarele înțepenite. Închide ochii o secundă, cu capul încă plin de zgomotul

motorului și de imagini vii, cu membrele încărcate încă de vibrațiile aparatului. Apoi intră în birou, unde se așază cu încetineală, dă la o parte cu cotul o călimară, câteva cărți, și trage spre el carnetul de drum al zborului 612.

Toulouse-Alicante: 5 h și 15 min. de zbor.

Se întrerupe, se lasă copleșit de oboseală și de vis. Îi ajunge la urechi un zgomot confuz. O cumătră strigă ceva undeva. Șoferul Fordului deschide ușa, se scuză, zâmbeste, Bernis contemplă grav pereții, poarta și pe șoferul în mărime naturală. E amestecat, preț de zece minute, într-o discuție pe care n-o înțelege, în niște gesturi care iau sfârșit, care reîncep. Imaginea asta este ireală. Un copac sădit în fața porții e totuși acolo de treizeci de ani. De treizeci de ani marchează imaginea ca un reper.

Motor: nimic de semnalat.

Avion: se apleacă spre dreapta.

Lasă tocul jos, gândește simplu: „Mi-e somn“, iar visul care îi presează tâmplele își face iarăși simțită prezența.

O lumină chihlimbarie peste un peisaj atât de limpede. Câmpuri bine greblate și finețe. Un sat așezat la dreapta, la stânga o turmă minusculă, iar pe deasupra, închizându-l, bolta unui cer azuriu. „O casă“, se gândește Bernis. Își amintește că simțise cu o evidență neașteptată că peisajul acela, cerul acela, pământul acela erau clădite în felul unei locuințe. Locuință familiară, bine rânduită. Fiecare lucru atât de vertical. Nicio amenințare, nicio fisură în acea reprezentare simplă: parcă s-ar fi găsit în interiorul peisajului.

Așa se simt eterne doamnele bătrâne care stau la fereastra salonului. Pajiștea e răcoroasă, grădinarul udă florile cu mișcări încete. Ele îi urmăresc din ochi spatele care dă o senzație de siguranță. Un miros de ceară urcă dinspre parchetul lucitor și le încântă. Ordinea din casă e plăcută:

ziua a trecut trăgând după ea vântul și soarele și ploile scurte, stricând doar câțiva trandafiri. „E timpul. Adio.“ Bernis pleacă din nou.

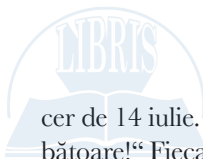
Bernis pătrunde în furtună. Aceasta se înverșunează împotriva avionului precum loviturile de târnăcop ale unui demolator: dar am mai văzut noi și altele, o să trecem. Bernis nu mai are acum decât gânduri elementare, gândurile care conduc acțiunea: să iasă din această depreziune muntoasă în care îl cufundă tornada descendentă, în care ploaia în rafale e atât de deasă încât s-a făcut beznă, să sară dincolo de acest zid, să ajungă la mare.

O izbitoră! Se rupe aparatul? Avionul trage deodată spre stânga. Bernis îl menține cu o mână, apoi cu amândouă, apoi cu întreg corpul. „La naiba!“ Avionul trage cu toată greutatea spre pământ. Bernis e terminat. Încă o secundă și va fi azvârlit pentru totdeauna din casa asta răvășită, pe care abia începuse s-o înțeleagă. Câmpii, păduri, sate vor țâșni spre el în spirală. Fum al aparențelor, spirale de fum, fum! Stână rostogolită în cele patru colțuri ale cerului...

„A! Ce frică mi-a fost...“ O mișcare din călcâi dă drumul unui cablu. Comandă blocată. Cum? Sabotaj? Nu. O nimica toată: o mișcare din călcâi restabilește ordinea lumii. Ce mai aventură!

O aventură? Nu rămâne de pe urma acelei secunde decât gustul din gură, amărăciunea cărnii. Ei! Dar falia aceea întrezărită! Totul nu era decât o iluzie: șosele, canale, case, jucării ale oamenilor!...

A trecut. S-a sfârșit. Aici cerul e limpede. Buletinul meteo îl prevăzuse. „Cerul pe sfert acoperit de nori cirus.“ Buletinul meteo? Izobarele? „Sistemele de nori“ ale profesorului Borjsten? Un cer de sărbătoare populară: da. Un

cer de 14 iulie. Trebuia să spună: „La Málaga e zi de sărbătoare!“ Fiecare locuitor posedă zece mii de metri de cer curat deasupra lui. Un cer care se întinde până la norii cirus. Nicicând acvariul n-a fost atât de luminos, atât de mare. Tot astfel în golf, într-o seară de cursă de regate: cer albastru, mare albastră, gulerul albastru și ochii albaștri ai căpitanului. Concediu luminos.

S-a terminat. Treizeci de mii de scrisori au trecut cu bine.

Compania recomanda: corespondență prețioasă, corespondență mai prețioasă decât viața. Da. Materie care să dea motive să trăiască la treizeci de mii de îndrăgostiți... Răbdare, îndrăgostiților! În luminile serii, ajungem până la voi. În urma lui Bernis, norii groși, răscoliți de tornadă ca într-o cuvă. În fața lui, un pământ înveșmântat în soare, țesătura de culoare deschisă a pajștilor, lâna pădurilor, vâlul încrețit al mării.

În dreptul Gibraltarului va fi noapte. Atunci un viraj la stânga spre Tanger va desprinde de Bernis Europa, banchiză enormă, în derivă...

Încă vreo câteva orașe hrănite cu pământ brun, apoi Africa, încă vreo câteva orașe hrănite cu pastă neagră, apoi Sahara. Bernis va asista în seara asta la despuicerea pământului.

Bernis e ostenit. Cu două luni în urmă, se ducea spre Paris s-o cucerească pe Geneviève. Ieri se întorcea la Companie, după ce făcuse ordine în propria-i înfrângere. Câmpiile astea, orașele astea, luminile astea care se duc în urmă, de fapt el este cel care le părăsește cu adevărat. Care se dezbară de ele. Peste un ceas va luci farul din Tanger: Jacques Bernis, până la farul din Tanger, va da drumul amintirilor.